

**Білім беру мекемесі
«Каспий қоғамдық университеті»**

**ШОЛУ
талдау бойынша
мекемелік, бағдарламалық және бастапқы нәтижелерінің
бағдарламаны аккредиттеу (2024–2025)**

Құрастырушы:
Ж.М. Бекмағамбетова,
Аккредитация және рейтинг орталығының бастығы
Мақұлдаған:
Н.С. Дүйсенғұлова
Бірінші проректор – академиялық істер жөніндегі проректор

Алматы, 2026

КІРІСПЕ

Қазіргі Қазақстандағы жоғары білім беру жүйесінің динамикалық трансформациясы жағдайында тәуелсіз сыртқы бағалау білім беру бағдарламаларының сапасы мен бәсекеге қабілеттілігін ұзақ мерзімді жақсартудың негізгі қозғаушы күші болып табылады. Қарастыруға ұсынылған құжат – **«Институционалдық, бағдарламалық және бастапқы бағдарламалық аккредитация нәтижелерінің талдауы (2024–2025)»**, Білім сапасын қамтамасыз ету жөніндегі Тәуелсіз агенттік (IQAA) дайындаған, елдегі жоғары және жоғары білімнен кейінгі білім беру саласындағы нақты жағдай мен жүйелік мәселелерді көрсететін тексерілген деректердің маңызды көзі болып табылады.

Осы аналитикалық шолуды зерттеу жоғары оқу орындары жариялаған институционалдық сапа стандарттары мен нақты жағдай арасындағы алшақтықты жан-жақты бағалауға мүмкіндік береді (мысалы, Каспий қоғамдық университеті (әрі қарай – «СРУ»)) және осы стандарттардың нақты оқу бағдарламалары (әрі қарай – «ОБ») деңгейінде және НАОКО стандарттары бойынша іске асырылуы арасындағы алшақтықты жан-жақты бағалауға мүмкіндік береді. Біздің университеттің болашақ даму стратегиясын қалыптастыруда ерекше құндылығы бар – IQAA сарапшылары жүргізген бакалавриат және магистратура бағдарламаларының егжей-тегжейлі аудиті мен мүдделі тараптардың құрылымдық талдауы, ол университеттің студенттермен, жұмыс берушілермен және академиялық қауымдастықпен өзара әрекеттесуіндегі әлсіз тұстарды анықтайды.

Бұл шолу тақырыптық талдау есебінде ұсынылған сыртқы сарапшы топтарының (әрі қарай «EEGs») қорытындылары мен ұсынымдарын егжей-тегжейлі қарастыру **мақсатында дайындалды**. Шолу аясында біз келесі негізгі міндеттерді шештік:

1. Біз ұсынылған аналитикалық материалдың өзектілігі мен практикалық маңызын көрсеттік, ол университетке білім беру бағдарламаларын жобалау кезеңінде жинақталған деректерді пайдалана отырып жасырын тәуекелдерді анықтауға, бенчмаркинг жүргізуге және кадрлық, материалдық-техникалық ресурстардың тапшылығын жоюға мүмкіндік береді;

2. Біз «Академиялық персонал», «Студенттерге бағытталған оқу, оқыту және бағалау» және «Қабылдау, оқу нәтижелері, мойындау және сертификаттау» стандарттары аясындағы негізгі мәселелерді талдадық;

3. Оқу бағдарламасын жобалау және іске қосу кезеңіне тән типтік мәселелер мен тәуекелдерді шешуге арналған шаралар жиынтығы әзірленді;

4. Студенттермен, академиялық құраммен, түлектермен және жұмыс берушілермен өзара әрекеттесуді ресми, процестерге негізделген тәсілден тұрақты, ашық және құжатталған ынтымақтастыққа көшіруге бағытталған жүйелік басқару шешімдері ұсынылды;

5. Болашақ талдау тақырыптарына қатысты алға қойған ұсыныстар әзірленді, оларды жүргізу университеттерге агенттіктің мақсатты тақырыптық зерттеулерінің нәтижелерін ішкі білім сапасын қамтамасыз ету жүйелерін үздіксіз жетілдіру үшін тиімдірек пайдалануға мүмкіндік береді.

Осы есептің қорытындылары ішкі сапаны қамтамасыз ету механизмдерін практикалық тұрғыда жетілдіруге, оқу мазмұнын нақты экономиканың қажеттіліктеріне жедел бейімдеуге және болашақтағы сыртқы тәуелсіз бағалау рәсімдерін сәтті аяқтауға бағытталған.

1 МАТЕРИАЛДЫҢ ӨЗЕКТІЛІГІ МЕН ПРАКТИКАЛЫҚ МАҢЫЗЫ

Ұсынылған талдау Қазақстанда жоғары білім беру саласындағы терең өзгерістер мен оның автономиясының артуына байланысты өте өзекті. Университеттерге академиялық еркіндік берілген жағдайда сыртқы тәуелсіз бағалау сапаны тексерудің негізгі өлшеміне айналды. Материал тек фактілерді баяндап қана қоймай, жүйелік үзілісті көрсетеді: университет деңгейінде жарияланған ережелер мен саясаттар нақты оқу бағдарламалары деңгейінде көбінесе формальды түрде немесе біркелкі емес түрде жүзеге асырылады.

Зерттеудің университет үшін практикалық маңызы мынадай аспектілерде көрінеді:

- өзін-өзі бағалау және эталондық салыстыру құралдары: агрегацияланған деректерді, сәйкестік матрицаларын және ыстық карталарды пайдалану университетке жоғары және жоғары оқу ортынан кейінгі білім беру саласындағы ұлттық тенденциялармен салыстыра отырып, «проактивті» ішкі аудит жүргізуге мүмкіндік береді;

Жаңа оқу бағдарламаларын іске қосу кезінде тәуекелдерді азайту: бастапқы бағдарламаларға (бакалавриат бағдарламалары — пікірлердің 53,7%-ы студенттерге бағытталған оқытуға қатысты; магистрлік бағдарламалар — пікірлердің 56,3%-ы оқытушылар құрамына қатысты) жаңа оқу бағдарламаларын жобалау кезінде академиялық комитеттерге дайын тәуекелдер картасын ұсынады;

- Басқарушылық шешімдер қабылдау үшін дәлелдер базасы: талдау басқарудағы әлсіз тұстарды айқын көрсетеді — мысалы, барлық мүдделі тараптармен қарым-қатынаста нәтижеге бағдарланған тәсілдің орнына процесске бағдарланған (ресми) тәсілдің басым болуы. Бұл университет басшылығына ішкі сапаны қамтамасыз ету жүйелерін (әрі қарай — IQAS) қайта құрылымдауға мүмкіндік береді, яғни Білім және ғылым министрлігінің қадағалауынан ішкі сапаны бақылауға уақытылы өтуді қамтамасыз ету; сондай-ақ сапа ұғымы тұрғысынан сапаның реттеуші органдардың тексеруіне немесе қадағалауына тәуелді болуына емес, университеттің толық және табысты дамуын қамтамасыз ететін өз сапаны қамтамасыз ету жүйесін құруға бетбұрыс жасау.

2 НЕГІЗГІ МӘСЕЛЕЛЕР АЙМАҚТАРЫ МЕН ӘЛСІЗ ЖАҒДАЙЛАРДЫ ТАЛДАУ

IQAA талдауы Сыртқы бағалау тобының (EEG) тәуекелдері мен ескертпелерінің ең көп шоғырланғанын төрт негізгі стандартқа сәйкес көрсетеді:

1. **«Оқытушылар құрамы»:** оқу бағдарламаларының тұрақтылығына қауіп төндіретін кемшіліктер анықталды — практик мамандардың әлсіз қатысуы, халықаралық дерекқорларда (Scopus/WoS) жарияланым белсенділігінің төмендігі, қаржыландырылатын зерттеу жобаларының жетіспеушілігі және оқытушылар мен студенттер арасындағы академиялық мобильділіктің төмендігі. Бұл үрдіс білім беру бағдарламаларының адам ресурстарының әлеуетін тек оқытуға бағытталған модельден зерттеу мен тәжірибеге бағытталған модельге ауысу қажеттігін растайды.

2. **«Студенттерге бағытталған оқу, оқыту және бағалау»:** осы саладағы пікірлердің болуы (әсіресе бірінші циклдік бакалавриат бағдарламаларында — 53,7 пайыз) студенттерге бағытталған тәсілді беткі түсінуді көрсетеді. Университеттер жиі модульдерді (соның ішінде қосалқы мамандықтарды) таңдауды шектейді және біркелкі бағалау критерийлерін қолданады.

3. **«Студенттерді қабылдау, оқу нәтижелері, мойындау және сертификаттау»:** студенттер санының аздығы, жұмыспен қамту деңгейінің төмендігі және мансаптық

бағыттауға арналған дәлелдер базасының әлсіздігі салдарынан кейбір оқу бағдарламаларының бәсекеге қабілеттілігі төмендеу қаупі бар.

4. Институционалдық деңгейде **«Қоғамдық ақпарат»** стандартына қатысты жүйелік осалдықтарға ерекше назар аудару қажет (Матрица 1-де бірнеше ірі университеттердің айтарлықтай сәйкестігі байқалды). Бұл ашықтық механизмдерінің назардан тыс қалып бара жатқанын көрсетеді: университет сайттары уақытылы жаңартылмайды, навигация қиын және үш тілдегі мазмұн жиі жоқ.

3 ҚЫЗЫҒУШЫЛЫҚТЫ ТАРТУ ТАЛАПТЫЛАРЫМЕН ӨЗАРА ӘРЕКЕТТЕСУДІ БАҒАЛАУ

Агенттік жүргізген мүдделі тараптарды талдау терең тамырланған мәселені — **жүйелі тәсіл мен процестерді құжаттаудың жоқтығын** — көрсеткені үшін жоғары бағаға лайық.

Оң мысалдар (мысалы, МІТУ-дегі халықаралық жұмыс берушілер форумы немесе М. Әуезов атындағы Оңтүстік Қазақстан университетіндегі жұмысқа орналастыру жүйесі) бұл механизмдердің бар екенін көрсетеді.

Алайда, 40 пайыз жағдайда жұмыс берушілер мен студенттермен өзара әрекеттесу үзілісті болып, мүдделі тараптардың кері байланысы оқу бағдарламалары мен оқу жоспарларын қайта қарауға қалай әсер еткені туралы дәлел жоқ. Университеттер еңбек нарығы мен студенттер қауымының талаптарын «жинау, талдау және оларға жауап беру» бойынша басынан аяғына дейінгі процедураларды енгізуі қажет.

4. Университет сапасы жүйелерін жетілдіруге арналған IQAA-ның болашақ талдаулары бойынша ұсыныстар

IQAA-ның аналитикалық зерттеулерінің нәтижелері академиялық қауымдастыққа одан әрі практикалық пайда әкелетінін қамтамасыз ету үшін тақырыптық талдаулардың ауқымын кеңейтіп, келесі бағыттар бойынша зерттеулер жүргізу ұсынылады:

1. «Екі деңгейлі оқыту модельдерінің тиімділігін талдау және оқу бағдарламаларына кәсіби стандарттарды енгізу»

Негіздеме: қазіргі есепте сарапшылар дипломдық бағдарлама деңгейіндегі екі компонентті білім берудің реттеушілік шеңбері жеткіліксіз қамтылғанын жиі атап көрсетеді, сондықтан университеттер үздік тәжірибелерге (үздік кейс-стадилерге, университет пен кәсіпорын арасындағы академиялық кредиттерді бөлу модельдеріне және т.б.) аналитикалық шолу жүргізуді қажет етеді.

2. «Ғылыми-оқытушылар құрамы мен студенттер арасындағы халықаралық академиялық мобильділікті дамытудағы кедергілер мен қозғаушы факторларды зерттеу»

Негіздеме: төмен мобильділік үнемі қайталанатын мәселе ретінде айқындалады. Қазақстанның өңірлеріндегі қаржылық, тілдік және реттеушілік кедергілерге бағытталған тақырыптық талдау университеттерге «халықаралану» саласындағы стратегияларын түзетуге көмектеседі.

3. Білім берудегі ішкі сапаны қамтамасыз ету жүйесін цифрландыру: ресми есептерден деректерге негізделген басқаруға дейін

Негіздеме: Жоғары білім сапасын қамтамасыз ету агенттігінің есебі білім беру процесіндегі цифрландыру деңгейінің төмендігін көрсетеді. Университеттер мүдделі тараптардың пікірін жинауды, академиялық көрсеткіштерді бақылауды және веб-сайттарды жаңартуды автоматтандыратын цифрлық құралдарды эталондық салыстырудан өткізуі қажет.

4. «Интердисциплинарлық және инновациялық бірінші циклдік білім беру бағдарламаларын жобалау және іске қосу: тәжірибе, тәуекелдер, тұрақтылық»

Негіздеме: бірінші циклдік бағдарламалар жалпы көлемнің 7,5 пайызын құрайды. Мұндай бағдарламалардың іске қосылғаннан кейінгі 2–3 жыл ішіндегі даму жолын бақылайтын арнайы зерттеу олардың өміршеңдігі мен нарық сұранысын көрсететін индикаторларды анықтауға көмектеседі.

5. «Сапаны қамтамасыз ету саясаты»

Негіздеме: Осы VEG стандарты бойынша негізгі кемшіліктер анықталды, бұл сапаны қамтамасыз ету саясатын іске асыруға қызметкерлердің жеткіліксіз тартылуын, соның ішінде кейбір қызметкерлердің миссия мен сапаны қамтамасыз ету саясатын айқын түсінбеуін көрсетеді. Агенттіктің осы мәселе бойынша зерттеуі университеттерге табысты университеттердің тәжірибесінен сабақ алуға мүмкіндік береді:

- рәсімдік, кадрлық және оқыту мен оқу құжаттарын тиімді әрі дұрыс дайындауда;
- көрсетілетін білім беру қызметтерінің сапаны қамтамасыз ету рәсімдеріне сәйкестікті тиімді және уақтылы бақылауды реттейтін құжатталған ережелерде;
- Білім және ғылым министрлігінің Бірыңғай жоғары білім беру платформасымен интеграциялаудың тиімді әдістері.

ҚОРЫТЫНДЫ

Химия ғылымдарының докторы (IQAA) Г.Т. Жумадилова дайындаған бұл аналитикалық есеп жоғары әдіснамалық деңгейде дайындалып, университеттердегі академиялық басқаруды жетілдіруге арналған дайын жол картасын ұсынады.

Талдау көрсеткендей, жалпы алғанда университеттер сапаны қамтамасыз етудің негізгі институционалдық механизмдерін құрған, бірақ оларды оқу бағдарламалары деңгейінде практикалық жүзеге асыру біркелкі емес. Анықталған ең мәселелі салалар – кадрлық қамтамасыз ету, студенттерге бағытталған оқыту және студенттерді қабылдау. Талдау студенттермен, жұмыс берушілермен, түлектермен және академиялық персоналмен өзара әрекеттесу жүйелілікке, тұрақтылыққа және құжаттамалық дәлелдемелерге көбірек мұқтаж екенін көрсетті. Жалпы алғанда, талдау нәтижелері бағдарлама деңгейіндегі басқару шешімдерін күшейту қажеттігін көрсетеді. Ішкі мониторингті күшейту, мүдделі тараптармен өзара әрекеттестікті жүйелеу және бағдарлама деңгейінде институттық шешімдерді іске асыру университеттердегі сапаны қамтамасыз ету жүйесін одан әрі жетілдірудің негізгі бағыттары болып табылады.

Есептің қорытындылары біздің оқу бағдарламаларымыз бен ішкі сапаны қамтамасыз ету жүйелеріміздің стратегиялық даму жоспарына енгізіледі.